

СЕКЦІЯ 16.

ПРОБЛЕМИ КРИМІНОЛОГІЇ ТА КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОГО ПРАВА

Арутюнянц Олег Едуардович

студента 4-го курсу інституту кримінальної юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

РЕСОЦІАЛІЗАЦІЯ НЕПОВНОЛІТНІХ, ЗАСУДЖЕНИХ ДО ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ

Необхідність забезпечення належного виховного впливу на засуджених, особливо неповнолітніх, доведена давно. Перші виховні установи для неповнолітніх засуджених на території сучасної України були створені ще понад століття тому. За історію свого існування виховна робота зазнавала певних змін та удосконалень, але проблема розробки нових форм, методів, напрямків даного виду діяльності залишається актуальною і на сьогодні. Закріплення соціально-виховної роботи в якості основного засобу виправлення та ресоціалізації засуджених та її тлумачення Кримінально-виконавчим кодексом України потребує глибоко вивчення її правової природи та співвідношення соціального та виховного у процесі її ресоціалізації.

До питання особливостей правового статусу неповнолітніх та організації виконання щодо них покарання у виді позбавлення волі зверталися О.С. Братків, О.І. Дегтяр, В.М. Дрьомін, Є.А. Дурманенко, А.І. Марчук І.І. Пампура, М.В. Романов.

Слід зазначити, що неповнолітні злочинці відбувають покарання у спеціальних виховних установах. На сьогодні, діє 5 виховних колоній для неповнолітніх осіб чоловічої статі та 1 колонія для неповнолітніх осіб жіночої статі. Так, на сьогоднішній день у виховних колоніях налічується 316 засуджених [1].

Особа в неповнолітньому віці більш сприйнятлива, на неї можна здійснювати відповідний корегуючий вплив, її звички і властивості в цьому віці є більш змінюваними, а сама вона легше піддається вихованню, навчанню й корекції [2].

При виконанні покарання у виді позбавлення волі щодо неповнолітніх повинно бути визначено правильне, оптимальне співвідношення кари і виховання, тобто пом'якшення каральної сили покарання і

посилення саме виховання, формування нових позитивних моральних якостей особистості. Переважна частина неповнолітніх засуджених є соціально-педагогічно занедбані, неповнолітні не вчилися, мали неповну сім'ю, мають психічні проблеми та ін., більшість злочинів вчиняються ними у стані алкогольного або наркотичного сп'яніння. Тож, головною метою виправлення і ресоціалізації засуджених є формування у них почуття відповідальності, гідності, навичок, що створюють готовність до самокерованої правислухняної поведінки і сприятимуть скорішому поверненню їх у суспільство [3].

Пенітенціарна ресоціалізація неповнолітніх, засуджених до позбавлення волі, повинна сприяти подальшій реінтеграції їх у суспільство. Особливої ваги набуває організація групової роботи щодо формування соціально-культурних навичок. Ефективним в цьому плані є такі форми роботи: соціальний тренінг (передбачає вивчення соціально прийнятих, некримінальних способів подолання ситуацій, що виникають в повсякденному житті); група соціальної дії (згідно з А. Брауном, такі групи створюються на основі спільних інтересів, потреб і проблем з метою колективних дій, спрямованих на вирішення спільних проблем і зміну соціальних умов, що заважають їхній життєдіяльності); дозвоільні групи (однією з причин кримінальної поведінки засуджених є їхнє невміння організовувати своє дозвоілья, тому в ході виконання покарань цієї категорії засуджених необхідно показати шляхи та способи раціональної організації вільного часу); «житлова група», яка призначена для формування у засуджених навичок життя в колективі (її рекомендований склад – 8-11 неповнолітніх, що працюють під керівництвом соціального працівника або співробітників загальної служби виконання покарань) [4].

Принципово важливим аспектом сутнісної основи ресоціалізаційного процесу неповнолітніх є те, що особа, позбавлена волі, потрапляє в ув'язнення у віці 14-18 років, тобто в той самий час, коли проходить формування особистості людини. Саме в цьому віці у повному обсязі починається засвоєння підлітком тих соціальних ролей, котрі йому доведеться виконувати в самостійному, дорослому житті, визнається його місце в суспільстві, формуються певні моральні принципи. Тому працівникам виховних колоній у процесі своєї роботи слід зосереджуватись саме на вихованні всебічної і гармонійної особистості, забезпеченні здобування неповнолітнім необхідної освіти, допомозі їм у виборі життєвого шляху та визначенні соціальних пріоритетів.

Таким чином, провідною категорією, завдяки якій, власне, і можливий процес ресоціалізації неповнолітніх в установах виконання покарань, є виховання.

Для того, щоб неповнолітній у місцях позбавлення волі став повноцінною особистістю, виховний процес повинен бути інтеграцією морального, правового, трудового, фізичного та етичного виховання. Належне місце має бути відведене і перевихованню, при здійсненні

якого необхідно виправляти попередній негативний досвід виховання шляхом спрямування його активності у соціально значиму сферу діяльності.

Також, важливо зосередитись на проблемі розриву соціальних зв'язків між неповнолітнім та сім'єю, тобто сімейних зв'язків. Адже, враховуючи вікові та психологічні особливості неповнолітніх, саме цей чинник для них має вагоме значення.

Підводячи підсумок, звертаю увагу, що ресоціалізація неповнолітніх, засуджених до позбавлення волі, — це складний процес, спрямований на повернення їх у суспільство повноцінними громадянами з позитивно орієнтованою життєвою позицією та моральними принципами. Найважливішим серед заходів для досягнення мети такої ресоціалізації залишається виховання, однак не можна залишати поза увагою й інші заходи, враховуючи при цьому категорію засуджених осіб.

Список використаних джерел

1. Загальна характеристика Державної кримінально-виконавчої служби України — Режим доступу: <http://www.kvs.gov.ua/peniten/control/main/uk/publish/article/628075>
2. Романов М.В. Забезпечення прав засуджених неповнолітніх під час відбування покарання у виді позбавлення волі / Проблеми законності: акад. зб. наук. пр. / Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого», 2012. — Вип. 119. — С. 184)
3. Кримінально-виконавче право: підручник / В.В. Голіна, А.Х. Степанюк, О.В. Лисодев та ін.; за ред. В.В. Голіни і А.Х. Степанюка. — Х.: Право, 2011. — 328 с.
4. Гусак А.П. Ресоціалізаційний центр як ефективна форма соціального становлення неповнолітніх правопорушників у виховних колоніях / Гусак // Держава і право: Збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. Випуск 55. — К.; Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2012. — С. 400-404.

Ключові слова: неповнолітній, ресоціалізація, позбавлення волі, особа, засуджений, покарання.

Науковий керівник: д.ю.н., доцент Ізовіта А. М.